

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра юридичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЕВ

_____ . _____ .2020

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
для підготовки фахівців за ступенем вищої освіти «Магістр»
за спеціальністю 053 «Психологія»**

**галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Навчально-науковий інститут заочного та дистанційного навчання**

Minor _____

Робоча програма з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми психології слідчої діяльності» складена для здобувачів ступеня вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 053 «Психологія» ступеня вищої освіти «Магістр», за заочною формою навчання.

Розробник:

Спринчук Світлана – доцент кафедри юридичної психології, кандидат психологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри юридичної психології

Протокол від __.__. 2020 року № __

Завідувач кафедри
юридичної психології

Олена КУДЕРМІНА

Схвалено науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ

Протокол від __. __ 2020 року № __

Голова науково-методичної ради

Станіслав ГУСАРЄВ

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні закономірності та опосередкування діяльності по розслідуванню злочинів, організації профілактичної діяльності слідчих.

Міждисциплінарні зв'язки: «Актуальні проблеми психології слідчої діяльності», «Актуальні проблеми кримінальної психології».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

1. Організаційно-психологічні особливості слідчої діяльності.
2. Інформаційно-пошукова діяльність слідчого як вирішення пізнавальних задач.
3. Методи та прийоми психологічного впливу на об'єкти професійної діяльності слідчого.

1.МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Актуальні проблеми психології слідчої діяльності» є засвоєння та поглиблення знань здобувачів вищої освіти по проблемі організаційних, функціональних та психологічних засад досудового слідства. Формування знань та практичних навичок стосовно психологічних особливостей та структури слідчої діяльності, індивідуально-психологічних та професійно-важливих якостей особистості слідчого.

1.1.Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Актуальні проблеми психології слідчої діяльності» є:

- ознайомлення із закономірностями психологічної детермінації та опосередкування професійної діяльності юристів;
- ознайомлення із рекомендаціями, спрямованими на підвищення ефективності юридичної діяльності за конкретним фаховим юридичним напрямом (слідча діяльність).

1.2.Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- психологічний характер функцій досудового слідства;
- визначеність психологічних різновидів діяльності при проведенні окремих слідчих дій;
- психологічні принципи організації слідчої діяльності;
- організаційно-психологічні аспекти взаємодії суб'єктів слідчої діяльності;
- характеристику основних структурних елементів особистості слідчого, умови та чинники його професіоналізації.

уміти:

- здійснювати ефективну психодіагностику об'єктів службової діяльності;
- реалізувати заходи, спрямовані на вироблення навичок оптимізації особистісного потенціалу слідчого для ефективного виконання службових

обов'язків за рахунок індивідуального стилю діяльності та опрацювання відповідних компенсаторних механізмів;

– здійснювати функціонально та психологічно обґрунтований психологічний вплив на об'єкти професійного інтересу з метою корекції поведінки та отримання інформації;

– опрацьовувати навички безконфліктної поведінки членів слідчо-оперативних груп, психологічно зумовленої тактики поведінки при вирішенні конкретних слідчих ситуацій;

– опрацьовувати навички ефективної інформаційної діяльності, спрямованої на вирішення ідеальних (слідчі версії) та реальних пізнавальних задач, формування обґрунтованих інформаційних моделей події.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин/ 2 кредити ECTS.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри юридичної психології, які безпосередньо проводять заняття, або на офіційному веб-сайті кафедри.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Організаційно-психологічні особливості слідчої діяльності.

Планування розслідування правопорушень як складова організаційної діяльності слідчого. Принципи планування розслідування. Планування в умовах групового розслідування. Роль комп'ютерних технологій в складанні планів розслідування.

Версія як різновид планування. Основні правила формулювання версій цілісного розслідування та його епізодів. Орієнтовна версифікація розслідування. Основні різновиди планів розслідування. Усний та письмовий план: доцільність формування. Схематизація планування. Структурні складові графічного оформлення плану розслідування.

Взаємодія слідчого з учасниками розслідування як компонента організаційно-управлінської діяльності слідчого. Взаємодія слідчого з працівниками оперативних підрозділів: принципи та особливості. Делегування повноважень та надання доручень як форма взаємодії слідчого з оперативним працівником. Взаємодія слідчого з експертом та спеціалістом – невідіємна складова інформаційного забезпечення розслідування. Форми та напрями взаємодії слідчого з експертами та спеціалістами.

Тема 2. Інформаційно-пошукова діяльність слідчого як вирішення пізнавальних задач.

Інформаційна компетентність слідчого як підґрунтя ефективної інформаційно-пошукової діяльності. Детермінованість інформаційної компетентності слідчого культурологічними диспозиціями. Складові інформаційної культури.

Загальна характеристика пізнавальної діяльності слідчого. Проблемна ситуація як мотиваційна детермінанта пізнавальної діяльності слідчого.

Поняття «пізнавальна задача», її об'єктивна та суб'єктивна складність. Різновиди пізнавальних задач в розслідуванні правопорушень.

Етапи вирішення пізнавальних задач в розслідуванні правопорушень. Методи та прийоми вирішення пізнавальних задач. Професійно-важливі пізнавальні якості слідчого та умови їх удосконалення.

Тема 3. Методи та прийоми психологічного впливу на об'єкти професійної діяльності слідчого.

Поняття «Психологічний вплив», його кваліфікаційні ознаки. Суб'єкт та об'єкт психологічного впливу в слідчій діяльності. Механізм психологічного впливу: структурні складові та чинники. Основні принципи здійснення психологічного впливу слідчого на об'єкти професійної діяльності.

Основні групи психологічних якостей особистості, на які здійснюється психологічний вплив. Канал психологічного впливу як система трансляції психологічного впливу – фільтр та його фасцинація. Методи фасцинації психологічного впливу.

Методи психологічного впливу на мотиваційно-спонукальну сферу особистості. Психологічний вплив слідчого на емоційно-вольову сферу об'єкта. Методи психологічного впливу на інтелектуально пізнавальну сферу особистості.

2.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 2	галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальність 053 «Психологія»	(Major)	
		Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	ступінь вищої освіти «Магістр»	6-й	7-й
		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача вищої освіти –	ступінь вищої освіти «Магістр»	12-й	13-й
		Лекції	
		4 год.	
		Семінарські	
		2 год.	
		Практичні	
		4 год.	
		Самостійна робота	
		50 год.	
		Вид контролю:	
		Залік	

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

Назва теми	Всього годин	Л	С	ПЗ	Самост. робота
Тема 1. Організаційно-психологічні особливості слідчої діяльності.	30	2	2		16
Тема 2. Інформаційно-пошукова діяльність слідчого як вирішення пізнавальних задач.	30	2		2	16
Тема 3. Методи та прийоми психологічного впливу на об'єкти професійної діяльності слідчого.	30			2	18
Вид підсумкового контролю – залік					
Усього годин	60	4	2	4	50

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- психологічний характер функцій досудового слідства;
- визначеність психологічних різновидів діяльності при проведенні окремих слідчих дій;
- психологічні принципи організації слідчої діяльності;
- організаційно-психологічні аспекти взаємодії суб'єктів слідчої діяльності;
- характеристику основних структурних елементів особистості слідчого, умови та чинники його професіоналізації.

уміти:

- здійснювати ефективну психодіагностику об'єктів службової діяльності;
- реалізувати заходи, спрямовані на вироблення навичок оптимізації особистісного потенціалу слідчого для ефективного виконання службових обов'язків за рахунок індивідуального стилю діяльності та опрацювання відповідних компенсаторних механізмів;
- здійснювати функціонально та психологічно обґрунтований психологічний вплив на об'єкти професійного інтересу з метою корекції поведінки та отримання інформації;
- опрацьовувати навички безконфліктної поведінки членів слідчо-оперативних груп, психологічно зумовленої тактики поведінки при вирішенні конкретних слідчих ситуацій;

– опрацьовувати навички ефективної інформаційної діяльності, спрямованої на вирішення ідеальних (слідчі версії) та реальних пізнавальних задач, формування обґрунтованих інформаційних моделей події.

5. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Організаційно-психологічні особливості слідчої діяльності.

Семінарське заняття – 2 год.

1. Проблеми планування розслідування правопорушень
2. Організація взаємодії слідчого з учасниками розслідування.

Тема 2. Інформаційно-пошукова діяльність слідчого як вирішення пізнавальних задач.

Практичне заняття – 2 год.

1. Поняття і психологічна характеристика пізнавальної задачі
2. Особливості вирішення пізнавальної задачі в діяльності слідчого

Мета заняття: опрацювання навичок діагностики рівня сформованості психічних пізнавальних процесів. Опрацювання умінь моделювання інформаційних компонент слідчих ситуацій.

Тема 3. Методи та прийоми психологічного впливу на об'єкти професійної діяльності.

Практичне заняття – 2 год.

1. Сутність механізму психологічного впливу на об'єкти слідчої діяльності.
2. Методи психологічного впливу слідчого на об'єкти діяльності.

Мета заняття: відпрацювання вмінь та навичок візуальної психодіагностики емоційних станів, аналізу ситуації необхідності здійснення психологічного впливу. Відпрацювання вмінь та навичок здійснення психологічного впливу з метою діагностики та нейтралізації неправдивих свідчень (відеоматеріали, тестологічні методики).

6. ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота передбачає пошук та опрацювання рекомендованої літератури, підготовку рефератів і наукових доповідей, виконання завдань, спрямованих на розвиток самостійності та ініціативності, а також індивідуальних завдань у рамках підготовки до участі в конференціях.

1. Складіть кросворд на одну з тем навчальної дисципліни.
2. Підготуйте мультимедійну презентацією однієї з тем навчальної дисципліни.
3. Складіть структурно-логічну схему вивчення однієї з тем.
4. Складіть тести до однієї з тем навчальної дисципліни.
5. Опрацюйте статтю щодо актуальних проблем психології слідчої діяльності у одному з психологічних журналів.

Теми для написання наукових доповідей

- Психологічна сутність та чинники слідчої діяльності.
 - Актуальні проблеми слідчої діяльності в контексті чинного кримінального процесуального законодавства
 - Активізація та управління пізнавальною діяльністю.
 - Особистість та колектив в слідчій діяльності. Функціональна та емоційна єдність, згуртованість.
 - Пріоритетність професійних завдань в слідчій діяльності.
- Психологічна сутність слідчих функцій.
- Профілактика конфліктних стосунків в слідчо-оперативній групі.
 - Можливості та шляхи розвитку професійно-важливих якостей слідчого.
 - Організаційно-управлінські проблеми в діяльності слідчого
 - Типологія компонентів проблемної слідчої ситуації.
 - Типи реальних завдань, які вирішує слідчий при розслідуванні правопорушення
 - Психологічні стани, що оптимізують діяльність слідчого, і стани, що негативно впливають на її ефективність
 - Типологія особистості слідчого, виходячи з існуючих індивідуальних стилів діяльності.
 - Профілактика професійної деформації особистості слідчого.
 - Визначальні чинники екстремальності в структурі окремих слідчих дій.
 - Прийняття управлінського рішення в слідчій діяльності.
 - Межі та припустимість психологічного впливу на досудовому слідстві.
 - Особистісна концепція безпечної діяльності слідчого та її складові.
 - Функціонально-правовий та психологічний характер взаємодії учасників досудового розслідування.

7. Індивідуальні завдання

Курсові роботи відповідно до робочого навчального плану не передбачені.

8. Методи навчання

Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів на протязі лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати

здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

Практичні методи: розв'язок задач, виконання практичних робіт. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а служать лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

Навчальна робота під керівництвом викладача – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, вирішування тестів.

9. Форми та методи поточного контролю

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів відбувається у формі поточного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль успішності здійснюється через оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських та практичних занять, а також шляхом:

- усного та письмового опитування,
- практичної перевірки виконаних завдань,
- тестового та рейтингового контролів
- підготовки доповідей і рефератів,
- написання самостійних і контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань слухачів і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння здобувачами освіти теоретичного і практичного матеріалу, що здійснюється в межах семестру наприкінці планового вивчення тем. Рівень практичних навичок оцінюється в процесі вирішування здобувачами освіти тестових завдань за тематикою дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення дисципліни.

10 Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
	Залік	
Мах 60%	Мах 40%	Мах 100%

11. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
85-89	добре	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	задовільно	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

Мультимедійні проектори, комп'ютери.

13. Перелік контрольних питань по темам для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

1. Психологічні особливості слідчої діяльності.
2. Характеристика основних типів задач в слідчій діяльності.
3. Компоненти структури особистості слідчого.
4. Психологічна структура слідчої діяльності.
5. Професійно-важливі якості особистості слідчого.
6. Характеристика механізмів уявлення слідчого.
7. Психологічні особливості планування розслідування правопорушень.
8. Етапи та форми планування розслідування.
9. Принципи планування розслідування.
10. Основні різновиди планів розслідування.
11. Взаємодія слідчого з учасниками розслідування як компонента організаційно-управлінської діяльності слідчого.
12. Взаємодія слідчого з експертом.
13. Взаємодія слідчого зі спеціалістом.
14. Основні психічні стани в діяльності слідчого.

15. Психологічні бар'єри в слідчій діяльності.
16. Типологія особистості слідчого.
17. Загальна характеристика окремих слідчих дій.
18. Інформаційна компетентність слідчого.
19. Складові інформаційної культури слідчого.
20. Поняття «пізнавальна задача», її об'єктивна та суб'єктивна складність.
21. Різновиди пізнавальних задач в розслідуванні правопорушень.
22. Етапи вирішення пізнавальних задач.
23. Методи та прийоми вирішення пізнавальних задач в слідчій діяльності.
24. Психологічні особливості інсценівки злочину.
25. Основні психічні стани допитуваної особи.
26. Засоби комунікації та психодіагностики при здійсненні допиту.
27. Методика контактної взаємодії за Л.Філоновим.
28. Конфліктний характер проведення слідчих дій.
29. Різновиди конфліктів в професійній діяльності слідчого.
30. Роль та сутність психологічного впливу в слідчій діяльності.
31. Поняття «психологічний вплив», його кваліфікаційні ознаки.
32. Основні функції психологічного впливу.
33. Правові та етико-психологічні аспекти здійснення психологічного впливу на досудовому слідстві.
34. Основні принципи здійснення психологічного впливу.
35. Методи фасцинації бар'єрів психологічного впливу.
36. Методи психологічного впливу на мотиваційно-спонукальну сферу особистості.
37. Психологічний вплив слідчого на емоційно-вольову сферу об'єкта службової діяльності.
38. Прийоми психологічного впливу на інтелектуально-пізнавальну сферу особистості.
39. Психологічний вплив з метою діагностики та нейтралізації неправдивих свідчень.
40. Межі та компетенція судово-психологічної експертизи.
41. Стереотипи міжособистісного сприймання в комунікативній діяльності слідчого.
42. Основні складові відображення події злочину в уяві слідчого.
43. Методи психологічного вивчення особистості обвинуваченого.
44. Психологічна характеристика пізнавальної діяльності слідчого.
45. Конструктивна діяльність слідчого.
46. Організаторські здібності слідчого.
47. Навчання та виховання як методи впливу в структурі слідчої діяльності.
48. Прийоми та правила організації ефективного спостереження.
49. Професійно-психологічна деформація особистості слідчого.

50. Профілактична діяльність слідчого і роль психологічного впливу в її забезпеченні.
51. Рефлексія та емпатія в діяльності слідчого.
52. Основні різновиди судово-психологічних експертиз.
53. Рольова поведінка слідчого: функції та засоби реалізації.
54. Основи організації перемовного процесу при затриманні підозрюваних осіб.
55. Мотиваційні аспекти поведінки підозрюваних та обвинувачених осіб.
56. Шляхи та напрями формування професійної майстерності слідчого.
57. Планування в умовах групового розслідування.
58. Проблемна ситуація як мотиваційна детермінанта пізнавальної діяльності слідчого.
59. Суб'єкт та об'єкт психологічного впливу в слідчій діяльності.
60. Механізм психологічного впливу: структурні складові та чинники.

14. Рекомендована література

Законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Поточна редакція від 30.09.2016 // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 (від 23.07.1996). Ст. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41 (від 09.10.2015). Ст. 379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22 (від 02.06.1992). Ст. 303. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/2135-12>
4. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: наказ МВС України від 06.07.2017 №570 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

Основна

5. Юридична психологія. За ред Я.Ю.Кондратьєва.-К., Ін-Юре, 2000.- 510 с.
6. Максименко С.Д. Загальна психологія. – К., 2003. – 468 с.
7. Юридична психологія. За ред. Є.М.Моїсеєва та Л.І.Казміренко. – К., 2007. – 412 с.
8. Коновалова В.О. Правова психологія.- Харків, НУВС, 2003. – 340 с.
9. Психологія слідчої діяльності. За ред. В.Г. Андросюка. – К., 2005. – 198 с.
10. Психологія слідчої діяльності : навч. посібник / [Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Кудерміна О.І. та ін.]. – К. : КНТ, 2009. – 165 с.
11. Конфліктологія. За ред. Я.Ю.Кондратьєва.- К., НАВСУ, 2003. – 310 с.
12. Озерський І.О. Взаємодія слідчого з учасниками кримінального процесу. - К., НАВСУ, 2002. – 208 с.

13. Психологічне забезпечення переговорної діяльності.-К., НАВСУ, 2004. – 224 с.

14. Юридична психологія. Практикум. – Івано-Франківськ, 2010. – 248 с.

Додаткова

15. Александров Д.О. Становлення особистості працівника органів внутрішніх справ: монографія / Д.О. Александров. – К.: Вадекс, 2014. – 307 с.

16. Ильин Е.П. Психофизиология состояний человека. – СПб. : Питер, 2005. – 412 с.

17. Карпов Н.С. Злочинна діяльність.- К., 2004 – 306 с.

18. Кісіль З.Р. Проблеми професійної деформації співробітників органів внутрішніх справ: монографія. – Львів : ЛьвДУВС, 2008. – 524 с.

19. Кудерміна О.І. Психологія особи як суб'єкта правоохоронної діяльності : монографія. – Чернівці: Наші книги, 2012. – 415 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Пошукова система Google Академія (Google Scholar) - <http://scholar.google.com>